

11. Trofimova T. I. Kyrz fiziku : ucheb. posobie dlya inwenerno-techn. vyzov / T. I. Trofimova. – 7-e izd., ster.-M. : Vush. shc., 2002. – 554 s.
12. Xytorskou A. V. Tehnologya proektirovaniya klyuchevux i predmetnux kompetencuu / A.V. Xytorskou // Internet-wyrgnal "Eudos". – 2005. – 12 decobrya. – Rewum dostupy: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>

Кузьменко О. С. Формирование физических компетентностей студентов в процессе обучения физике в высших учебных заведениях.

В статье раскрывается сущность понятия компетентности. Определенно роль и значение физических компетентностей, которые формируются у студентов в процессе обучения физики в высших учебных заведениях. Содержание физических компетентностей, какие мы предложили для студентов неотъемлемо связанные с ключевыми, что будут содействовать развитию всех видов компетентностей студентов.

Изучение общего курса физики должно не только дать студентам знания, но и сформировать достаточный уровень физических компетентностей. Поэтому составляющими учебных достижений студентов в процессе обучения по физике есть не только владение учебным материалом и способность его воспроизвести, но и умение и навыки находить нужную информацию, анализировать ее и применять в стандартных и нестандартных ситуациях в пределах требований учебной программы.

В учебно-воспитательном процессе по общему курсу физики целесообразно осуществлять формирование компетентного специалиста, подготовленного к активной профессиональной и общественной деятельности, если организовать этот процесс на принципах деятельностной, личностной и профессиональной ориентации, с помощью самостоятельной и активной познавательной поисковой деятельности студентов.

Ключевые слова: компетентность, компетенции, физические компетентности, физика, обучение, развязывание физических задач, образование, фундаментальные понятия.

Kuz`menko O. S. Forming of physical competence students in the process of teaching to physics in higher educational establishments.

Essence of concept of competence opens up in the article. Certainly role and value of physical kompetentnostey, which are formed for students in the process of studies of physics in higher educational establishments. Table of contents of physical kompetentnostey, what of us offered for students inalienably related to key, that will assist development of all types of kompetentnostey students.

The study of flat rate of physics has not only dates the students of knowledge but also to form the sufficient level of physical kompetentnostey. Therefore the constituents of educational achievements of students in the process of studies from physics is not only a domain and ability of him to reproduce but also ability and skills to find necessary information, analyse it and apply in standard and non-standard situations within the limits of requirements of on-line tutorial educational material.

In to educational process from the flat rate of physics it is expedient to carry out forming of competent specialist, geared-up to active professional and public activity, if to organize this process on principles of diyal'nisnoy, personality and professional orientation, by independent and active cognitive searching to activity of students.

Keywords: competence, jurisdictions, physical a competence, physics, studies, untiing of physical tasks, education, fundamental concepts.

УДК 37.014.542(477) "1960/1999"

Лебединець Г. М.

**ПЕРСПЕКТИВНЕ ПЛАНУВАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ
ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ (60-90-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)**

У статті представлено рівні управління науковою діяльністю викладачів вищих навчальних закладів України у другій половині ХХ століття (1960-1990 рр.). Виявлено структуру та специфіку управління науково-дослідницькою діяльністю професорсько-викладацького складу вищих педагогічних навчальних закладів.

Ключові слова: наукова діяльність, планування наукової діяльності, педагогічна освіта, вища освіта, система освіти.

Управління наукою в сфері освіти, зокрема педагогічної, має багато спільного з управлінням в інших галузях суспільної діяльності (зокрема, важливі вибір цілей і критеріїв розвитку, планування робіт, їх організація і координація, контроль за виконанням тощо), з іншого боку, наділене особливостями, які притаманні освіті як галузі, зокрема сфері підготовки вчителя. Це зумовлено тим, що управління науково-педагогічними дослідженнями, а саме плануванням, розробкою, організацією та впровадженням наукових досягнень у практику роботи загальноосвітньої школи, середніх і вищих педагогічних навчальних закладів та інших закладів освіти пов'язане з масштабністю, масовістю і наукоємкістю дослідницької діяльності.

Мета статті полягає у розкритті ступеневої особливості та характерологічної специфіки управління науковою діяльністю викладачів вищих навчальних закладів України у 60-90-х роках ХХ століття.

Аналіз освітніх нормативно-правових документів Міністерства освіти України, Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти, звітної і планової документації педагогічних інститутів та НДІ системи Міністерства освіти за досліджуваний період, свідчить, що на всіх рівнях управління здійснювалося на основі: організації, координації, планування, мотивування і контролю результатів наукової діяльності [2].

Визначено, що в 60-90-х рр. ХХ ст. основними організаційними принципами управління науково-педагогічною діяльністю були: державне керівництво, централізація, ступеневе підпорядкування. Водночас, в управлінні науковою діяльністю викладачів вищих навчальних закладів досліджуваного періоду виділено рівні: державний, галузевий (міністерський), інститутський і кафедральний.

Зупинимось на аналізі виокремлених рівнів управління науковою діяльністю у вищих навчальних закладах досліджуваного періоду.

На державному рівні управління науковою діяльністю здійснювалося, з одного боку, відповідним органом державної влади, з іншого, вищим органом державного управління. Як наслідок, усі закони, постанови й розпорядження державних органів управління приймалися й видавалися на основі постанов державної політичної структури й суворо контролювалися ним. Водночас, побудова державної управлінської вертикалі характеризувалася чіткою централізацією та ієрархічністю.

Отже, стратегію розвитку освіти і науки визначала державна політична структура.

Основними організаційними функціями управління науково-педагогічною діяльністю на державному рівні були:

- постановка цілей і розроблення стратегічних напрямів проведення науково-педагогічних досліджень;
- наукове та методичне керівництво науковою діяльністю;
- організації планування і звітності наукової діяльності в системі педагогічної підготовки;
- професорсько-викладацька наука, підготовка кадрів вищої кваліфікації (докторів, кандидатів наук), студентська наукова робота;
- забезпечення педагогічних інститутів науково-педагогічними кадрами;
- керівництво науковою роботою вищих педагогічних навчальних закладів, її вивчення, контроль за практичним упровадженням у освітньо-виховний процес школи і професійної підготовки результатів наукової роботи;
- видання педагогічної літератури [3];
- організація і проведення вузівських, міжвузівських, республіканських наукових конференцій.

Вирішальним завданням при плануванні на державному і галузевому рівнях

поставало питання вибору проблем наукових досліджень, які визначали розвиток науки і суспільства.

Координацію науково-дослідницьких робіт на цьому рівні здійснювало Міністерство освіти України. Окрема визначена тематика затверджувалась Державним комітетом Ради Міністрів. Окремо тематика суспільних наук, спрямована на проблеми виховання розглядалась на президії Національної академії наук.

Міністерство освіти реалізовувало визначені пріоритетні напрями наукових досліджень, тобто виконувало завдання та плани, визначені існуючою політичною структурою.

Основними організаційними функціями Міністерства освіти щодо науково-дослідницької діяльності були:

- розробка проектів поточних і перспективних планів науково-дослідних робіт;
- підготовка пропозицій і зауважень до координаційних планів з науково-дослідних проблем;
- вивчення зарубіжного досвіду та впровадження наслідків наукових відряджень за кордон у практику роботи педінститутів та науково-дослідних установ тощо;
- залучення професорсько-викладацького складу інститутів до проведення наукових досліджень для потреб системи освіти та інших галузей народного господарства (культури, спорту, молодіжних організацій);
- розробка спільно із зацікавленими міністерствами і відомствами заходів з використання результатів наукових досліджень;
- відкриття проблемних і галузевих науково-дослідницьких лабораторій в педагогічних інститутах України;
- відкриття аспірантури у педагогічних інститутах і науково-дослідницьких інститутах Міністерства освіти України;
- контроль за виконанням науково-дослідницьких робіт у вищих педагогічних навчальних закладах;
- відкриття спеціалізованих вчених рад у вищих навчальних закладах і наукових установах, затвердження їх складу;
- здійснення контролю за діяльністю спеціалізованих учених рад [1].

На міністерському рівні для забезпечення цілеспрямованої та узгодженої взаємодії як окремих наукових колективів, так і відомств, наукових і технічних організацій, вищих навчальних закладів і підприємств під час розв'язання комплексних науково-технічних проблем здійснювалася координація тематики наукових досліджень. Крім того, управлінська діяльність Міністерства освіти спрямовувалася на розвиток і підвищення ефективності наукової діяльності у вищій школі, вдосконалення системи атестації науково-педагогічних кадрів, підвищення наукового рівня і практичної цінності дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук.

Контроль за реалізацією завдань Міністерства освіти щодо проведення наукової діяльності здійснювало Міністерство Державного Контролю. Воно періодично проводило перевірки діяльності Міносвіти з таких напрямів: стан обліку виконання постанов і розпоряджень Уряду в Міністерстві освіти; вчасне виконання вказівок Міністра освіти або його заступників стосовно реалізації постанов і розпоряджень Уряду щодо наукової діяльності; перевірка результативності наукових досліджень; швидкість проходження документації та скарг через структурні підрозділи Міністерства освіти; фінансові питання тощо.

Розширенню й активізації наукових досліджень на рівні вищого навчального закладу значну роль відіграли державні постанови прийняті в 60-90 рр. ХХ ст. (1956, 1964 і 1966 рр.)

Організаційну структуру науково-дослідницьких підрозділів на рівні вищих навчальних закладів визначали:

1. Положення про вищі навчальні заклади.
2. Положення про науково-дослідну роботу в вищих навчальних закладах.
3. Типове Положення про завод-втуз.
4. Типове Положення про проблемну науково-дослідну лабораторію вищого навчального закладу.
5. Типове положення про галузеву науково-дослідну лабораторію вищого навчального закладу.

Крім цього, велике значення для підвищення ефективності наукової роботи у вищих навчальних закладах мала Постанова “Про заходи по підвищенні ефективності роботи наукових організацій і прискорення використання в народному господарстві досягнень науки і техніки” від 24 вересня 1968 року. В цьому документі відображені шляхи усунення недоліків в роботі науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів, накреслені конкретні заходи для прискорення темпів науково-технічного прогресу. Одним з основних завдань, які стояли перед міністерствами та відомствами при реалізації постанови, – перегляд і упорядкування мережі вузівських наукових підрозділів і установ, суворе правове регламентування їх діяльності.

Наукові дослідження у вищих навчальних закладах здійснювалися за такими напрямками:

- розроблення теоретичних проблем;
- розв’язання найактуальніших завдань у галузі народного господарства;
- створення підручників і навчальних посібників;
- виконання дослідницьких робіт науково-методичного характеру.

Для уникнення паралелізму під час проведення наукового дослідження у вищих навчальних закладах тематика і плани наукових робіт розглядалась на раді вищого навчального закладу і затверджувалися ректором. Після цього матеріали подавалися у Міністерство, де складався зведений план науково-дослідницьких робіт, що узгоджувався із іншими науковими закладами, а також зацікавленими організаціями. У подальшому Міністерство освіти спільно з Академією наук, Державним комітетом Ради Міністрів з науки і техніки і Державним планом коригувати і координували плани найважливіших науково-дослідницьких робіт.

Планування тематики наукових досліджень на рівні міністерства здійснювалося у відповідності із загальнодержавною системою планування з урахуванням встановлених державою планів та перспектив розвитку освітньої галузі.

Ефективність планування наукових досліджень на міністерському рівні передбачало вибір і розв’язання проблем, які охоплювали розвиток і організаційні питання народної освіти.

Розробка п’ятирічних планів здійснювалася при безпосередній участі Міністерства освіти та Ради з координації наукових досліджень з педагогічних наук і наукових рад Академії наук з проблем природничих, технічних і суспільних наук.

Враховуючи змістову сторону галузевого плану наукових досліджень, тобто його спрямованості не тільки на галузь освіти, але й на інші галузі народного господарства, він затверджувався після прийняття державних програм, планів Академії наук. У перспективному плані наукових досліджень галузі вказувалося, що проблема, тема чи завдання були складовими частинами державного плану, плану Міністерства освіти і комплексних та індивідуальних планів педагогічних інститутів.

Планування здійснювалося, виходячи з основних завдань розвитку системи освіти, пріоритетних завдань виховання, розвитку підготовки вчителя, науково-дослідницької роботи вищих навчальних закладів: участь в розробці теоретичних питань, проблем народного господарства, створення підручників і навчальних посібників, виконання робіт науково-методичного характеру, підготовка докторських і кандидатських дисертацій тощо.

Планування за держбюджетною тематикою передбачало підготовку тематичних завдань, погоджених заздалегідь із зацікавленими відомствами та мобілізацію зусиль учених на виконання напрямів, які координувалися з Академією наук та НДІ системи освіти.

В Міністерстві освіти проводилося опрацювання, поданих інститутами, кафедрами, підрозділами НДІ педагогіки та НДІ психології, пропозицій відповідно до потреб у науковому забезпеченні галузі освіти, пропозиції зіставлялися із завданнями, отриманими для розробки за державними планам і науковими програмами розвитку народного господарства. Крім того, структурою Міністерства (управління педагогічних закладів) розроблялись “Основні напрями педагогічних досліджень” та надсидало їх педагогічним інститутам для планування досліджень з педагогічних і психологічних наук. Зокрема, на 1981-1985 рр. пропонувалося для дослідження дев’ять напрямів:

- Методологічні і теоретичні проблеми педагогічної науки.
- Підвищення ефективності комуністичного виховання учнів.
- Психолого-педагогічні основи змісту, методів і засобів навчання в умовах загальної обов’язкової середньої освіти.
- Проблеми психології і психофізіології людини, фізіології дітей і підлітків.
- Дошкільне виховання.
- Проблеми дефектології.
- Проблеми економіки й управління системою освіти.
- Сучасні системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.
- Психолого-педагогічні проблеми професійно-технічної освіти [6].

Кожен з перелічених напрямів передбачав розв’язання наукових проблем і завдань. Зокрема, у напрямі “Сучасні системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів” виділено такі проблеми для наукових досліджень: удосконалення навчально-виховного процесу в педагогічних інститутах та університетах; підготовка вчителя російської мови та літератури для національної школи; підготовка та підвищення кваліфікації вчителів трудового навчання; система підвищення кваліфікації і самоосвіти вчителя. У плані основними завданнями для дослідження визначено: дослідити шляхи виховання у студентів громадянського обов’язку і відповідальності за роботу у школі; розробити науково обґрунтовані критерії добору молоді в педагогічні навчальні заклади та розробити шляхи і засоби активної профорієнтації молоді на вчительську професію; дослідити економічні, соціальні та професійні проблеми раціонального використання і закріплення на роботі у навчальних закладах випускників педагогічних інститутів і університетів [6].

Зокрема, у 80 рр. ХХ ст. з метою підвищення ефективності виконання наукових досліджень та впровадження результатів науково-дослідницьких робіт у практику Міністерством освіти розроблена цільова комплексна програма “Наука”, яка виконувала функції програмування, контролю, координації. Ініціативне запровадження її було продиктоване відділом наукових досліджень, начальником відділу Л. П. Вовк було підтримано рішенням колегії Міністерства освіти. Згідно з цією програмою науково-дослідницька робота здійснювалася за трьома основними напрямами:

- 1) дослідження педагогічних проблем народної освіти, що були теоретичною основою навчально-виховної роботи в школі, педагогічному училищі та педагогічному інституті;
- 2) дослідження фундаментальних проблем суспільних і природничих наук під керівництвом провідних науковців;
- 3) прикладні наукові дослідження і науково-технічні розробки, що мали важливе народногосподарське значення.

У програмі передбачалося протягом п’яти років (1981-1985 рр.) організувати виконання 250 завдань цільових програм, підготувати і видати 450 монографій,

175 підручників і навчальних посібників для шкіл, 245 підручників і навчальних посібників для ВНЗ та отримати не менше 50 авторських свідоцтв [4].

У 80-85 рр. XX ст. наукові дослідження здійснювалися за 58 напрямками і 233 проблемами, із них у галузі суспільних наук – за 17 напрямками та 63 проблемами, в галузі природничих наук – за 24 напрямками та 65 проблемами, в галузі психолого-педагогічних наук – за 17 напрямками та 105 проблемами.

У 30 вищих педагогічних навчальних закладах розроблялися питання навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі, зокрема з проблем “Шляхи підвищення якості навчання у школі” (Харківський, Черкаський, Тернопільський педінститути), “Методи навчання в середній школі як комплексне педагогічне явище” (Вінницький, Луцький педінститути), “Теорія і практика самостійної навчальної роботи учнів” (Криворізький педінститут) [5]; 17 педінститутах досліджували питання вдосконалення підготовки вчителів у системі вищої педагогічної освіти, зокрема програма “Комплексний підхід до професійної підготовки вчителя” передбачала дослідження таких тем “Удосконалення змісту, форм і методів навчання студентів із загальнотехнічних дисциплін” (Херсонський педінститут), “Підготовка майбутніх учителів до роботи в сільській школі” (Камянець-Подільський, Мелітопольський педінститути), “Підготовка майбутніх учителів до природоохоронної освіти і виховання учнів” (Житомирський педінститут), “Шляхи вдосконалення спеціальної підготовки вчителів у педінституті” (Херсонський, Полтавський, Тернопільський, Київський імені О. М. Горького педінститути) [5]; 16 педвузах розроблялася проблема “Морфофізіологічні основи раціоналізації навчального процесу” (Луцький, Черкаський, Мелітопольський, Чернігівський, Глухівський, Бердянський, Харківський педінститути). У процесі виконання цієї проблеми досліджувалися працездатність, втомлюваність і адаптація організму учня до навчального процесу. За результатами дослідження розроблено практичні рекомендації для органів освіти з обліку фізичних і розумових навантажень (у режимі навчального дня, тижня, чверті, навчального року) в навчальному процесі на розумову працездатність учня.

Управління розробкою наукових досліджень у системі Міністерства освіти передбачало всебічний аналіз умов, які визначали основні тенденції і напрями розвитку науки і складався з цілеспрямованого впливу на її розвиток і вдосконалення. Передбачалося розширення повноважень республіканських органів управління освітою у керівництві всіма ланками народної освіти, розвитку наукової діяльності, підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів, зміцненні матеріально-технічної бази, прогнозуванні й довгостроковому плануванні розвитку народної освіти [2].

При плануванні науково-дослідницької роботи педагогічні інститути представляли пропозиції Міністерству освіти, що були за своїм характером інформаційними заявками. В них відображали: напрям наукового дослідження; проблему, тему, з якої планувалося проводити розробку; завдання дослідження; склад виконавців (кафедра, лабораторія, науковий керівник, виконавці); попереднє узгодження тематики з відповідними підрозділами Академії наук, провідними організаціями.

На підставі рішень Міністерства у вищих навчальних закладах створювалися проблемні лабораторії для розроблення актуальних питань сучасної науки і галузеві лабораторії, що фінансувалися промисловими та іншими зацікавленими міністерствами і відомствами, а також для проведення наукових досліджень за господарськими договорами з підприємствами і організаціями.

Планування системи наукової роботи у вищих навчальних закладах передбачало розроблення:

- перспективного плану розвитку інституту (як правило, п’ятирічний план, який хронологічно співпадав із п’ятирічним планом соціально-економічного розвитку країни);
- річного плану (з 1 вересня до 31 серпня);

- календарного плану роботи ректорату, деканатів, кафедр на семестр;
- індивідуальних планів наукової роботи викладачів.

Перспективний, чи п'ятирічний план розвитку вищого навчального закладу складався на основі цифр і завдань, визначених Міністерством освіти і носив директивний характер. Він включав: план прийому студентів і випуску спеціалістів; плани підготовки кадрів через аспірантуру; план підвищення кваліфікації викладачів; план заходів з підвищення ефективності навчальної, виховної і наукової роботи, план заходів щодо зміцнення навчально-матеріальної бази вищого навчального закладу.

На основі п'ятирічного плану розроблялися річні плани роботи інститутів, факультетів, кафедр, підрозділів інститутів. Факультети, кафедри і підрозділи враховували, конкретизували і деталізували у своїх планах заходи, передбачені загальноінститутським планом.

Річний план отримував подальшу конкретизацію в календарних планах основних заходів, які склалися на семестр. При складанні календарних планів притримувалися єдиних для всіх факультетів, кафедр, громадських організацій днів проведення засідань, нарад тощо.

Варто зазначити, що науково-дослідницька робота у вищих навчальних закладах здійснювалася як за рахунок держбюджетних, так і спеціальних (позабюджетних) коштів, що визначала два її види: держбюджетна науково-дослідницька робота і госпдоговірна.

Держбюджетна науково-дослідницька робота здійснювалася колективами кафедр в порядку виконання наукових доручень відповідно до посади науково-педагогічного працівника і фінансувалася вона згідно з кошторисом вищого навчального закладу за рахунок бюджетних коштів.

Госпдоговірна науково-дослідницька робота виконувалася колективами вищих навчальних закладів на підставі договорів укладених з підприємствами і організаціями для проведення наукових досліджень або конструкторських розробок. Ця робота оплачувалася замовником за рахунок коштів, передбачених у його фінансовому плані.

Установлено, що при залученні професорсько-викладацького складу для виконання госпдоговірних тем укладався індивідуальний договір. У ньому вказувалися: характеристика і об'єм виконуваної роботи з описом завдань за етапами; терміни і порядок оплати виконуваної роботи; умови відповідальності за несвоєчасність і неякісне виконання дорученої роботи.

З метою *мотивації* науково-педагогічних працівників і студентів за успішне виконання науково-дослідницької роботи адміністрацією вищого навчального закладу здійснювалось заохочення і преміювання. Це такі види заохочення: подяка, нагородження почесною грамотою, занесення в Книгу пошани (Дошку пошани), присвоєння звання кращий працівник з професії, грошова премія або нагородження цінним подарунком.

Преміювання науково-педагогічних та інших співробітників вищого навчального закладу здійснювалось: за дострокове виконання річного тематичного плану науково-дослідницької роботи за умови забезпечення високої якості дослідження; за успішне завершення у визначений термін найактуальніших науково-дослідницьких робіт; за успішну роботу з впровадження результатів науково-дослідницьких робіт у виробництво.

Підставою для преміювання науково-педагогічних та інших співробітників вищих навчальних закладів було:

- акти комісій, які приймали виконання НДР;
- рішення рад вищих навчальних закладів, а також інших науково-дослідних установ по роботах, що виконувалися за рахунок коштів по бюджету;
- відгуки міністерств, відомств, наукових установ, підприємств про результати впровадження робіт у виробництво.

Держбюджетне фінансування складало близько 22% від загального обсягу фінансування вищого навчального закладу. Переважна частина коштів до вищих

навчальних закладів надходила за рахунок виконання госпдоговірних тем. Крім того, кошти, які виділялися вищим навчальним закладам із держбюджету за цільовим призначенням могли використовуватися тільки науково-дослідницькими підрозділами, конструкторськими бюро і проблемними лабораторіями вищих навчальних закладів. Хоча на виконання наукової роботи кафедр, де проводилася основна маса досліджень, кошти цільового призначення не виділялися.

На рівні факультету розроблявся календарний план наукової діяльності. Річний факультетський календарний план складався з розділів: 1. Організаційні питання. 2. Удосконалення навчальної роботи. 3. Ідейно-виховна робота. 4. Методична робота. 5. Науково-дослідницька робота. 6. Заходи зі зміцнення навчально-матеріальної бази. 7. Підвищення кваліфікації кадрів. 8. Вивчення педагогічного досвіду. Зв'язок із школою.

Безпосередньо науковою роботою керував декан. Він здійснював керівництво науковою роботою кафедр; організовував і проводив міжкафедральні наради, наукові й науково-методичні наради та конференції; здійснював загальне керівництво науковою роботою студентів, що проходила на кафедрах, у наукових гуртках і наукових товариствах; керував підготовкою аспірантів і роботою з підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу [1].

На рівні кафедри науково-педагогічними працівниками розроблявся індивідуальний план науково-дослідницької роботи. Професорсько-викладацький склад виконував наукові дослідження з однієї або декількох близьких дисциплін, проводили підготовку науково-педагогічних кадрів і підвищення їх кваліфікації. Варто зазначити, що у склад кафедри входили професори, професори-консультанти, доценти, асистенти, старші викладачі, викладачі, старші і молодші наукові співробітники, аспіранти [1]. Зокрема, професори-консультанти переважно займалися науковими дослідженнями та консультуванням аспірантів, докторантів, старших наукових співробітників кафедри. Старші і молодші наукові співробітники звільнялися від виконання навчального навантаження і здійснювали наукові дослідження вагомими для народного господарства у формі кандидатських і докторських дисертацій.

Викладачі кафедри проводили наукову роботу у відповідності з затвердженим планом; керували науково-дослідницькою діяльністю студентів; обговорювали завершені наукові роботи; впроваджували результати цих робіт у виробництво; рекомендували до друку завершені наукові роботи; здійснювали попередній розгляд дисертацій членів кафедри, що подавалися на захист; налагоджували зв'язки з промисловими, сільськогосподарськими підприємствами, колгоспами, закладами і установами з метою надання їм науково-технічної допомоги.

Отже, нами з'ясовано загальні тенденції в управлінні науково-дослідницькою діяльністю професорсько-викладацького складу педагогічних кафедр у системі підготовки вчителя у 1960-1990 рр., зокрема: ступенева система управління, чітка централізація та ієрархічність; визначення державним керівництвом стратегічних напрямів розвитку наукової роботи; спрямованість діяльності Міністерства освіти на реалізацію визначених державних завдань. Процес управління системою науки в Україні здійснювався на п'яти рівнях: державному, галузевому, вищого навчального закладу і кафедральному.

Використана література:

1. *Видавский Л. М.* Справочник по правовым вопросам высшей школы / Л. М. Видавский, В. Л. Гейхман, А. В. Рубцов. – Изд. второе, исправл. и допол. – К. : Изд-во Киевского университета, 1971. – 340 с.
2. Документи засідань колегій Міністерства освіти УРСР. – ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 3680.
3. *Жабенко О. В.* Особливості й тенденції розвитку державного управління освітою в Україні (1946-2001 рр.): дис. ... кандидата наук з державного управління : 25.00.01 / Жабенко Олександр Вікторович. – К., 2003. – 135 с.

4. Комплексна цільова програма "Наука" / МО України. Ч. 1. – К., 1981. – 64 с.
5. Комплексна цільова програма "Наука" / МО України Ч. 3. – К., 1981. – С. 7-11.
6. Основные направления исследований в области педагогических наук на 1981-1985 гг. / Академия педагогических наук. – М. : [Б.и.], 1979. – С. 36.

References:

1. *Vy'davskyj L. M. Spravochny'k po pravovym voprosam vysshej shkoly / L. M. Vy'davsky'j, V. L. Gejxman, A. V. Rubczov. – Y'zd. vtore, y'spravl. y' dopol. – K.: Y'zd-vo Ky'evskogo uny'versy'teta, 1971. – 340 s.*
2. *Dokumenty' zasidan' kolegij Ministerstva osvity' URSR. – CzDAVO Ukrayiny', f. 166, op. 15, spr. 3680.*
3. *Zhabenko O. V. Osobly'vosti j tendenciyi rozvy'tku derzhavnogo upravlinnya osvitoyu v Ukrayini (1946-2001 rr.): dy's. ... kandy'data nauk z derzhavnogo upravlinnya : 25.00.01 / Zhabenko Oleksandr Viktorovy'ch. – K., 2003. – 135 s.*
4. *Kompleksna cil'ova programma "Nauka" / MO Ukrayiny'. Ch. 1. – K., 1981. – 64 s.*
5. *Kompleksna cil'ova programma "Nauka" / MO Ukrayiny' Ch. 3. – K., 1981. – S. 7-11.*
6. *Osnovnye napravleny'ya y'ssledovany'j v oblasti' pedagogy'chesky'x nauk na 1981-1985 gg. / Akademiy'ya pedagogy'chesky'x nauk. – M. : [B.y'.], 1979. – S. 36.*

Лебединец Г. М. Перспективное планирование научной деятельности в системе высшего педагогического образования (60-90-ые годы XX века).

В статье представлены уровни управления научной деятельностью преподавателей высших учебных заведений Украины во второй половине XX века (1960-1990 гг.). Выявлена структура и специфика управления научно-исследовательской деятельностью профессорско-преподавательского состава высших педагогических учебных заведений.

Ключевые слова: научная деятельность, планирование научной деятельности, педагогическое образование, высшее образование, система образования.

Lebedynets G. M. The perspective planning of scientific activity is in the system of higher pedagogical education (60-90th XX of century).

The article represents the management levels of lecturers' research activity in higher educational institutions of Ukraine in the second half of the twentieth century (1960-1990). The structure and the specificity of research activities management of the teaching staff of higher pedagogical educational institutions are defined in the paper.

Keywords: scientific activity, planning of scientific activity, pedagogical education, higher education, system of education.

УДК 372.853

Ліскович О. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

У статті розглянуто особливості застосування особистісно-діяльнісного підходу у формуванні компетентностей учнів на уроках фізики. Необхідність використання даного підходу зумовлена сутністю поняття компетентність, а також його структурою, що включає когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти.

На основі особистісно-діяльнісного підходу визначені особливості організації навчального процесу, орієнтованого на формування компетентностей учнів, які полягають у застосуванні продуктивних методів навчання, а серед форм організації навчальної діяльності – індивідуальної, групової, тренінгу та різних форм позакласної роботи з фізики.

Ключові слова: компетентність, структура компетентності, особистісно-діяльнісний підхід, метод навчання, форма навчання.